

Pilotprojektet för att ordna regional tågtrafik och för att utveckla upphandlingen av tågtrafik och tågtrafik som omfattas av allmän trafikplikt 2020–2022

Kommunikationsministeriet (KM) planerar som bäst den nästa perioden av tågtrafik som upphandlas eller omfattas av allmän trafikplikt. Den nästa avtalsperioden börjar år 2020. Det nuvarande avtalet om upphandlad trafik och beslutet om trafik som omfattas av allmän trafikplikt gäller till utgången av 2019. KM har för avsikt att under nästa period tillsammans med regionerna genomföra pilotförsök inom den regionala tågtrafiken och att också i övrigt granska den upphandlade tågtrafiken och den tågtrafik som omfattas av allmän trafikplikt.

1 Bakgrund och mål

Regeringen har beslutat att persontågstrafiken stegvis ska öppnas för konkurrens. Den första konkurrensutsättningen (upphandlingen) gäller regionaltågstrafiken i Södra Finland. Avsikten är att den upphandlade trafiken ska inledas i juni 2022. Genom att öppna persontrafiken på järnväg för konkurrens strävar man efter att uppnå följande allmännyttiga mål:

- Utbudet av persontrafiktjänster på järnväg ökar, blir mångsidigare och svarar bättre än i dagsläget på olika kundgruppers behov. Tack vare detta blir tågresor ett mer lockande alternativ till privatbilism
- Tjänsterna produceras på ett effektivare sätt än i dag och det offentliga stödet ger större utdelning
- Det större tjänsteutbudet och den ökade konkurrensen dels mellan dem som tillhandahåller tågtrafiktjänster, dels mellan olika transportsätt gagnar passagerarna eftersom serviceleverantörerna konkurrerar med biljettpriser och olika servicekoncept
- Som ett resultat av de nya avtalsarrangemangen växer passagerarmängderna på järnvägarna. Järnvägstrafikens andel av persontrafiken stiger från nuvarande fem procent till sex procent på 2020-talet och vidare till åtta procent under de följande avtalsperioderna på 2030-talet
- Konkurrensen inom godstrafiken på järnvägarna trappas upp och utbudet av logistiktjänster ökar, varvid järnvägstrafiken får bättre förutsättningar att svara på industrins logistikbehov
- Tillväxtpöjligheterna för nationalekonomin förbättras¹

Att öppna järnvägsmarknaden för konkurrens har ett nära samband med de regionala transporternas framtid. Detta beror på att konkurrensen avsevärt ändrar de nuvarande avtalshelheterna i fråga om upphandlad trafik och den trafik som omfattas av allmän trafikplikt. Regeringen har också föreslagit att landskapen i samband med landskapsreformen ska få behörighet att ordna tågtrafiken i sina respektive regioner utifrån regionens eget behov.

Konkurrensöppningen och de behörighetsfrågor som är förknippade till den har i flera regioner väckt ett nytt intresse för tågtrafiken. Den trafik som finns kvar efter de stora indragningar som gjordes inom regionaltrafiken på 1980-talet är i första hand planerad för att tillgodose anslutningsförbindelser till fjärrtågen. Därför betjänar den befintliga trafiken inte nödvändigtvis resebehoven inom en viss region

¹ Finanspolitiska ministerutskottet 10.4.2017: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/b74f6d69-54f1-4e8c-8f57-88b3f93dd684/5bb33097-b6b6-4276-9ff9-81b556e2f8b5/MUISTIO_20180604101000.PDF

och lämpar sig kanske inte som grund för den trafik som landskapen upphandlar. På olika håll i Finland har det dock under 2000-talet gjorts utredningar och planer för att få igång lokal- och regionaltågstrafik i landskapen. I många regioner har man på sistone granskat tågtrafikens möjligheter som en del av ett bredare regionalt transportsystem och upptäckt en stor utvecklingspotential särskilt inom den regionala trafiken. Många frågor som rör ordnandet av den regionala trafiken kräver dock fortsatt arbete.

Redan före järnvägsmarknaden öppnas för konkurrens måste det fattas beslut om den olönsamma järnvägstrafikens framtid, då både det gällande upphandlingsavtalet mellan KM och VR-Group Ab (VR) och KM:s beslut om VR:s skyldighet att bedriva tågtrafik som omfattas av allmän trafikplikt löper ut i slutet av 2019.

2 Upphandlad trafik och trafik som omfattas av allmän trafikplikt

2.1 Resebehov och servicenivå

För att vi på KM ska kunna planera den upphandlade trafiken och den trafik som omfattas av allmän trafikplikt ber vi er meddela er åsikt om resebehovet i er region. Vi ber er också ta ställning till det eventuella framtida utbudet av upphandlade tåg tjänster och om den trafik som omfattas av allmän trafikplikt. Vi efterlyser i första hand information om resebehoven i er region (t.ex. den fastställda servicenivån inom kollektivtrafiken, aktuella utvecklingsplaner) och utvecklingsförslag med tanke på planeringen av tidtabeller för trafiken dels inom regionen, dels mellan de olika regionerna. Vi ber er särskilt uppge vilka de viktigaste avgångarna är och vilka de största bristerna är i servicenivån.

Det är meningen att tågtrafiken tillsammans med den övriga kollektivtrafiken ska bilda en smidigt fungerande helhet där tågtrafiken allt bättre tillgodoser även den interna trafiken i regionen. Därför är det viktigt att vi också får in uppgifter om behovet och möjligheterna att samordna tidtabellerna för tåg- och busstrafiken.

Förutom de behöriga kollektivtrafikmyndigheterna, kommunerna och landskapsförbunden vill KM även av dem som använder spårtrafiken och av kollektivtrafikföretag höra hur den trafik som upphandlas och den trafik som omfattas av allmän trafikplikt borde utvecklas.

2.2 Biljettsystem

I enlighet med det gällande avtalet om ensamrätt har VR förbundit sig till att i sina trafikmedel införa och godkänna användningen av sådana resebiljetter som ingår i integrerade biljettsystem mellan behöriga regionala myndigheter inom den behöriga myndighetens verksamhetsområde. Som villkor för användningen av gemensamma biljetter gäller att det resekort som används i systemet följer ISO 14443-standarden och att prissättningen, försäljningen och kontrollen av biljetter och de rapporter som lämnas till trafikidkaren om försäljningen och faktiska passagerarmängder och om redovisningar genomförs från fall till fall enligt gemensamt överenskomna verksamhetsmodeller och principer. Målet är att man i verksamheten ska följa gemensamma riksomfattande modeller som alla trafikidkare kan tillämpa. Utöver detta är VR förpliktad att utveckla sina biljett- och försäljningssystem på ett sådant sätt som stöder möjligheten till samordning.

I praktiken innebär detta för passagerarna att biljettprodukter för den regionala trafiken också gäller som betalningsmedel på tåg. Detta villkor för avtal om ensamrätt har likväl inte tillämpats i renodlad form i något av de hittills ingångna avtalen. Närmast kommer Tammerforsregionen med den så kallade "Nysse+VR"-kombinationsbiljetten som sammanför Tammerforsregionens

Id Versionumero

Kommunikationsministeriet	Besöksadress Södra esplanaden 16 Helsingfors	Postadress PB 31 00023 Stadsrådet	Telefon 0295 16001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
---------------------------	--	---	-----------------------	--

kollektivtrafikresekort och VR:s 30 dagars periodbiljett till ett paketpris, trots att det fysiskt är två olika biljetter.

Vi ber er vänligen meddela om biljettsystemet i er region fyller kraven i avtalet om ensamrätt så att biljettprodukterna för regiontrafiken kan godkännas för att användas i tågtrafiken och vilka åtgärder detta eventuellt förutsätter.

3 Pilotförsök med regionaltrafik

3.1 Bakgrund och beskrivning

KM har tillsammans med landskapsförbunden i Södra Österbotten, Österbotten, Mellersta Finland och Birkaland genomfört en studie där man utifrån internationella exempel på allmän nivå granskade olika sätt för att ordna den regionala tågtrafiken. Dessutom kartlades passagerarpotentialen och möjligheterna att öka trafiken i den tilltänkta pilotregionen².

Av studien framgick att ordandet av den regionala tågtrafiken kräver nytt kunnande av myndigheterna och en kunskapsbas för planering av den regionala trafiken. Beredningen av det nya avtalet om upphandling och det nya beslutet om trafik som omfattas av den allmänna trafikplikten ger också en möjlighet att utvärdera den regionala trafikens framtid. Det är meningen att man under beredningen bättre ska kunna ta hänsyn till kommunernas och regionernas behov. Syftet är att i praktiken utreda vilka konsekvenser tidtabeller planerade utifrån regionernas egna utgångspunkter har på tidtabellsstrukturen och passagerarmängderna. Konkreta försök är det bästa sättet att ta fram detta slag av information.

För att nå målet ber KM de myndigheterna som nämns i sändlistan anmäla sitt intresse för att delta i pilotsamarbetet vid beredningen och verkställandet av det nya upphandlingsavtalet och det nya beslutet om trafik som omfattas av allmän trafikplikt. Syftet är att i samarbete mellan gemensamt valda regioner och KM göra upp planer på sådana pilotförsök för den regionala trafiken där man vill utveckla trafiken från dagsläget.

Försöket kan inledas tidigast i december 2019 inom ramen för den helhet som utgörs av KM:s avtal om upphandlad trafik och trafik som omfattas av den allmänna trafikplikten. Pilotförsöket genomförs utifrån ett ansökningsförfarande så att till exempel kommunerna och landskapsförbunden kan bilda sammanslutningar som ansöker om att delta i projektet. Till det egentliga försöket väljer KM ut 1–3 regioner med vilka man gör upp gemensamma planer för tidtabellerna i tågtrafiken. Efter detta inhämtas ett anbud om trafiken av VR. Målet med pilotförsöken är att öka passagerarmängderna och kollektivtrafikens andel av den totala färdmedelsfördelningen. I detta skede är det meningen att KM ska svara för den egentliga upphandlingen och att den regionalt planerade trafiken ska vara en del av avtalet mellan KM och VR. Pilotförsöket avses vara lika länge som upphandlingsavtalet är giltigt (preliminärt 2,5 år).

Genom pilotförsöket vill KM identifiera sådana helheter där trafik kan bedrivas också på lång sikt. Avsikten med pilotprojektet är också att skapa framtidsutsikt och att utveckla tillvägagångssätt som grund för en eventuell delegering av behörigheten till landskapen. Huruvida den trafik som är med i pilotförsöket fortsätter beror bland annat på tidsplanen för landskapsreformen, processen för att

² Studie av förutsättningar att ordna den regionala tågtrafiken (länk: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/b74f6d69-54f1-4e8c-8f57-88b3f93dd684/31e91042-ffdb-422d-8e33-7137b50f093e/RAPORTTI_20180530071000.PDF).

Id Versionumero

Kommunikationsministeriet	Besöksadress Södra esplanaden 16 Helsingfors	Postadress PB 31 00023 Stadsrådet	Telefon 0295 16001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
---------------------------	--	---	-----------------------	--

öppna järnvägstrafiken för konkurrens och de anslag som i statsbudgeten anvisas för upphandling av tågtrafik.

Vi ber er observera att KM (med undantag för de utredningsgrupper som arbetar med ett längre tidsperspektiv) betraktar att detta försöksprojekt ersätter alla arbetsgrupper för trafikutveckling där KM är med. Vi ber er likaså notera att syftet med detta projekt är att ta fram och pröva en helt ny typ av trafik- och transporttjänster.

3.2 Tidsplan för pilotförsöket

Preliminär tidsplan

10/2018	Ansökningar om att delta i pilotförsöket ska lämnas till KM
11/2018	KM fattar beslut om valda pilotprojekt och ingår avtal med berörda aktörer
12/2018–02/2019	Planering av pilotförsöket (i samarbete mellan KM och de regionala aktörerna)
03/2019	Slutliga trafikavtal och ansökan om bankapacitet
12/2019	Pilotförsöket inleds
2021	Halvtidsöversyn av hur pilotprojekten har lyckats och preliminära beslut om att etablera pilotförsöken som gängse praxis
06/2022	Pilotförsöket samt upphandlingsavtalet och avtalet om trafik som omfattas av den allmänna trafikplikten med VR löper ut, beslut om att eventuellt etablera trafiken som gängse praxis

3.3 Urvalskriterier för pilotförsöket

KM väljer enligt sitt övervägande deltagarna i pilotförsöket på basis av ansökningarna. I valet av pilotförsöken fästs uppmärksamhet vid följande faktorer:

1. Lokal/regional beredskap att på kort sikt förbinda sig till att utveckla trafiken med beaktande av både ekonomiska resurser och personresurser (planering av pilotförsöket 10/2018–2/2019; trafikering 12/2019–6/2022)
2. Potentiell efterfrågan som kan påvisas med stöd av tidigare undersökningar och planer och/eller med stöd av följande kriterier:
 - a. Markanvändningen i pilotförsöksregionen (bostads- och arbetsplatsområden, antal invånare, antal arbetsplatser)
 - b. Pendling i pilotförsöksregionen (t.ex. Statistikcentralens material)
 - c. Läroanstalter på andra stadiet och högskolor (t.ex. avstånd från stationerna, antal studerande)
 - d. Offentliga sektorns tjänster över kommungränserna och deras placering i regionen (t.ex. centralsjukhus, statliga myndigheter, FPA)
 - e. Nuvarande kollektivtrafikutbud (rutter, biljettsystem, servicenivå)
3. Uppskattning av den regionala tågtrafikens roll som en del av resekedjor och trafiksystemet
4. Befintlig infrastruktur för persontrafik på järnväg på de banavsnitt som ingår i pilotprojektet (bl.a. plattformar och elektrifiering) samt praktisk möjlighet/beredskap att införa nödvändig ny infrastruktur under pilotförsöket.

3.4 Ansökan om deltagande i pilotförsöket

De som är intresserade av att delta i försöksprojektet ska lämna in en fritt formulerad ansökan. I ansökan ska uppges vilka sammanslutningar (t.ex. kommuner, landskapsförbund, samkommuner

Id Versionumero

Kommunikationsministeriet	Besöksadress Södra esplanaden 16 Helsingfors	Postadress PB 31 00023 Stadsrådet	Telefon 0295 16001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
---------------------------	--	---	-----------------------	--

osv.) som deltar i pilotförsöket. Dessutom behövs sökandens elektroniska kontaktinformation för delgivande av beslut om projektet och för eventuella andra uppgifter och förfrågningar.

Som stöd för beslutsfattandet ber vi er till ansökan bifoga en beskrivning av pilotprojektets mål och utvecklingsplaner. Vi vill också veta hur sökanden avser delta i genomförandet av projektet. Till ansökningarna fogas med fördel relevant material för att klargöra de faktorer som efterfrågas i avsnitt 3.3. Information om den potentiella efterfrågan lämnas i den mån det är möjligt på en karta eller som geografisk information. I annat fall godkänns även material i text- eller tabellform.

Genom att lämna in en ansökan om att delta i försöksprojektet ger sökanden sitt uttryckliga samtycke till att beslut som gäller projektet kan delges per e-post till den e-postadress sökanden har uppgett.

4 Lämnande av ansökan och utlåtanden

Anmälan om intresse att delta i pilotprojektet (ansökan om deltagande) och utlåtanden om hur den upphandlade trafiken och den trafik som omfattas av den allmänna trafikplikten kan utvecklas ska lämnas till kommunikationsministeriets (kirjaamo@lvm.fi) före den **23 oktober 2018 kl. 16.15**. Vänligen ange ärendenumret i ärendefältet för e-postmeddelanden. Även andra aktörer än de som nämns i sändlistan får avge sina utlåtanden.

Ansökan ska gälla en månad efter den sista inlämningsdagen av ansökningar.

Ansökan om deltagande ska göras på finska eller på svenska.

5 Ytterligare information

Ytterligare information kan begäras per e-post på adressen joel.karjalainen(a)lvm.fi.

Olli-Pekka Rantala
avdelningschef, överdirektör

Majja Ahokas
enhetsdirektör, förvaltningsråd

Sändlista

Id Versionumero

Kommunikationsministeriet	Besöksadress Södra esplanaden 16 Helsingfors	Postadress PB 31 00023 Stadsrådet	Telefon 0295 16001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
---------------------------	--	---	-----------------------	--

Landskapsförbunden
NTM-centralerna
Trafikverket

Kommunala och regionala behöriga myndigheter inom kollektivtrafiken
Kommunerna och städerna
Landskapsförbunden
Finlands Kommunförbund
Samkommunen för Östra Lappland
KUUMA-regionen (affärsverk)
Samkommunen för Tammerfors stadsregion
Handelskamrarna
Centralhandelskammaren
Finlands Konsumentförbund
Bussförbundet
Maas Global Oy
Turism- och Restaurangförbundet MaRa
Norrtåg AB
Finlands Lokaltrafikförbund
Suomen Pikkubussiliitto
Finska Spårtrafikspassagerare
Finlands Taxiförbund
Tuup Oy
VR-Group Ab

Id Versionumero

Kommunikationsministeriet	Besöksadress Södra esplanaden 16 Helsingfors	Postadress PB 31 00023 Stadsrådet	Telefon 0295 16001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
---------------------------	--	---	-----------------------	--